

Andrzej Szpunar

Zamek w Czchowie

Badania archeologiczne zamku w Czchowie trwają od 1993 roku. Prowadzi je ekipa archeologiczna z Muzeum Okręgowego w Tarnowie w składzie Andrzej i Barbara Szpunar, Agnieszka Kukulka, Andrzej Michta i Jerzy Okoński (w 1999 r.). Wyniki badań roku 1993 zostały opublikowane¹. Od tego czasu w trakcie sześciu sezonów badawczych odsłonięto cały zarys fundamentów zamku. Pozyskano ogromną ilość materiału zabytkowego – ponad 60 tysięcy fragmentów naczyń, kilka tysięcy przedmiotów metalowych, monety, kości, itp. (wybór całych naczyń z tego zbioru prezentują ryc. nr 5–11).

Mimo iż całość materiału nie jest jeszcze opracowana wydaje się, że można na obecnym etapie zaprezentować wstępne wyniki badań w tym kształt zabudowy wzgórza zamkowego oraz próby rekonstrukcji wyglądu całej budowli.

Uzyskany wynik zdecydowanie odbiega od istniejącego w dotychczasowej literaturze zarysu zabudowy wzgórza będącego wynikiem badań Karpackiej Ekspedycji Archeologicznej, która pod kierunkiem prof. Andrzeja Żakiego badała zamek w Czchowie w latach 1966–67 (ryc. 1A).

Kolejne sezony badawcze doprowadziły do odsłonięcia części piwnicznej domu zamkowego z zachowanym w całości gotyckim portalem kamiennym (ryc. 2A, B). Następnie

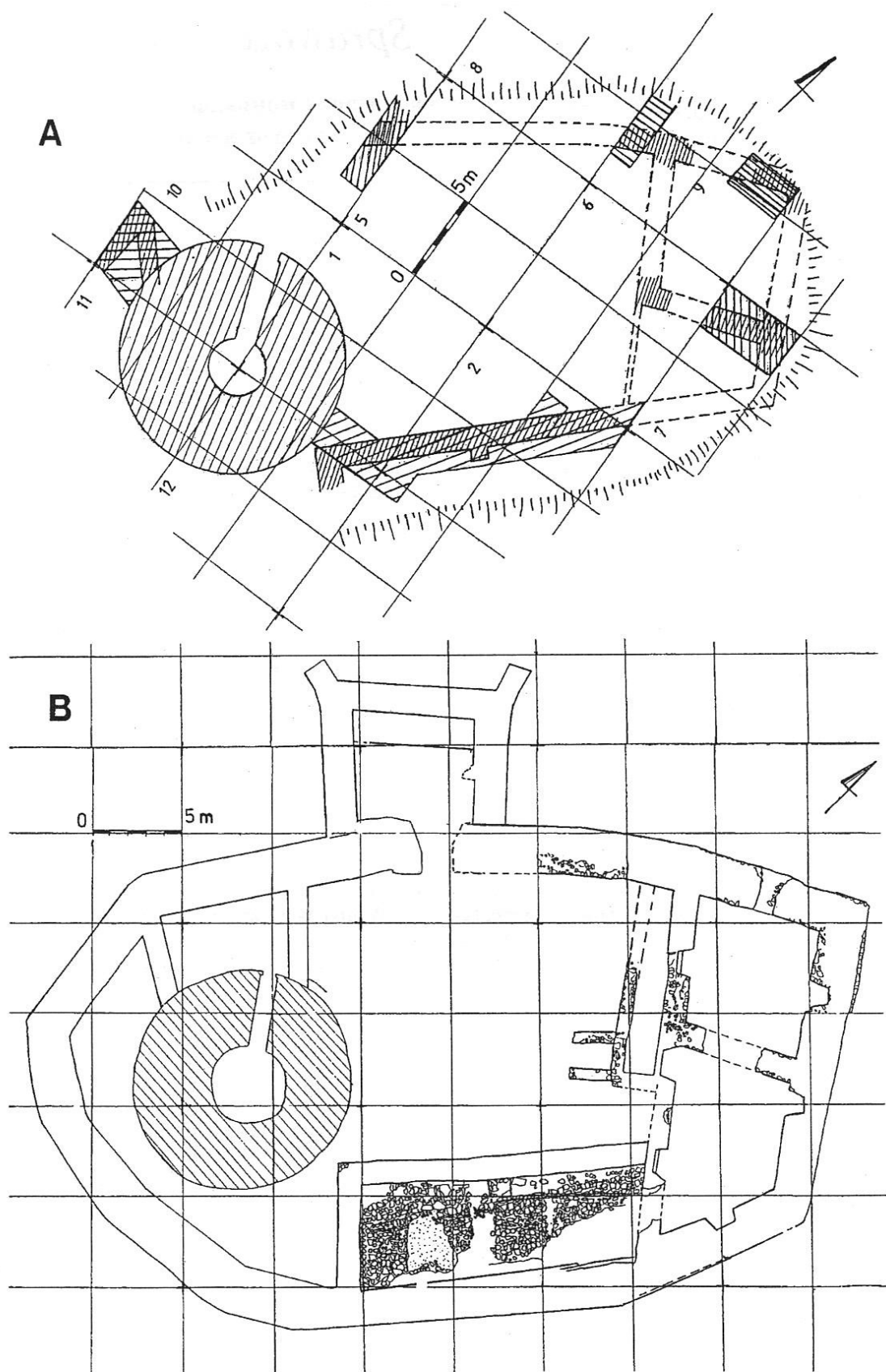
odsłonięto fragmenty wybrukowanego dziedzińca, budynek zachodni, budynek przy wieży zamkowej oraz budowlę bramną. Budynek bramy odsłonięty został w 1999 roku i jest ostatnim elementem architektury zamku zamykającym plan całości budowli (ryc. 1B i ryc. 4).

Zamek nie jest budowlą jednorodną i można wyróżnić w nim kilka faz chronologicznych. Sama budowla bramna jest z pewnością trójfazowa z czego ostatnia faza to zbliżony do kwadratu okazały budynek wsparty na dwóch przyporach. Rozwarstwienie budowli, analiza ceramiki i układu nawarstwień jest kolejnym etapem badań, który zostanie wykonany w trakcie opracowywania materiałów pozyskanych podczas badań archeologicznych.

Istniejący plan zabudowy pozwala podjąć próbę nałożenia na niego podstawowych elementów budowli w formie brył (ryc. 3A) oraz stworzenia pełnej rekonstrukcji bryły zamku w czasach jego największej świetności (ryc. 3B).

Wyniki badań archeologicznych są podstawą do powstania planu rekonstrukcji zarysu zamku w charakterze trwałej ruiny. Projekt taki powstał pod kierunkiem inż. Waldemara Niewaldy i po uzyskaniu akceptacji ze strony służb konserwatorskich zaczął być realizowany. Ukończono prace rekonstrukcyjno-konserwatorskie na wieży zamkowej, zaś w 1999 roku odtworzono pierwsze 15 m muru obwodowego zamku od strony zachodniej. Zarówno prace archeologiczne jak i budowlane prowadzone są przy wielkim zaangażowaniu władz gminy Czchów na czele z wójtem Romanem Olchawą i Jerzym Pawlakiem przedstawicielem Komitetu Renowacji Baszty w Czchowie.

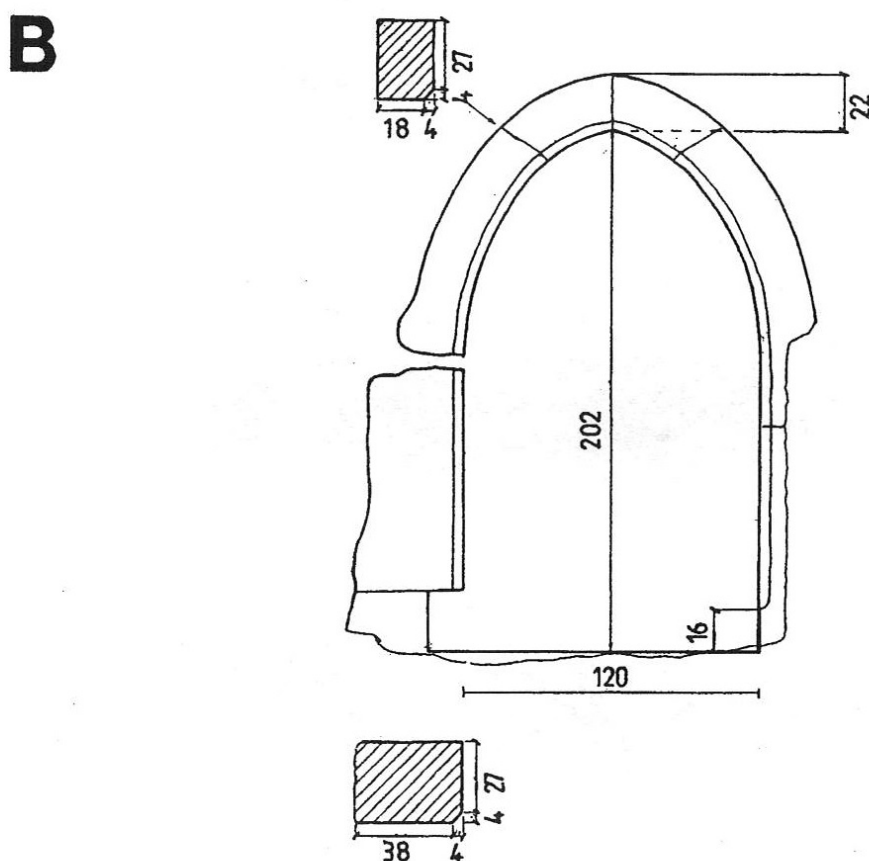
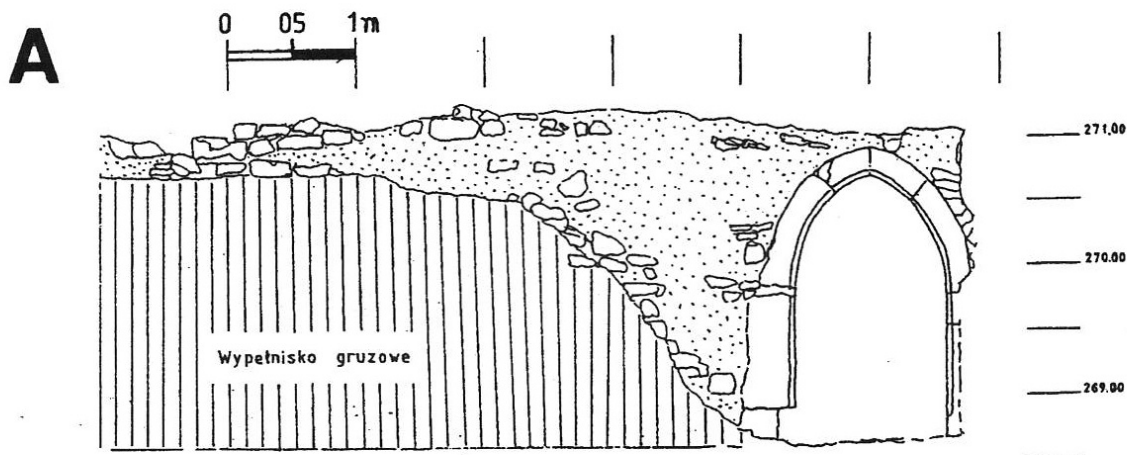
¹ A. Szpunar, *Czchów stan. I – Zamek, woj. Tarnów, badania 1993 roku*, „MSROA za rok 1993”, Rzeszów 1994, s. 327–337. A. Mirek-Kukulka, *Przedmioty metalowe z badań zamku w Czchowie w 1993 roku*, „MSROA za rok 1993”, Rzeszów 1994, s. 281–293.

Ryc. 1 Czchów – zamek, A – plan zabudowy wzgórza zamkowego wg. A. Żakiego z naniesionymi sondami i siatką arową. B – zamek, plan zabudowy wzgórza zamkowego w Czchowie po badaniach w latach 1993–1999 (rys. A. Michta)

Abb. 1. Czchów – Burg, Bebauungsplan des Burghügels laut den Forschungen in Czchów in den Jahren 1993–1999 (Zeichn. A. Michta)

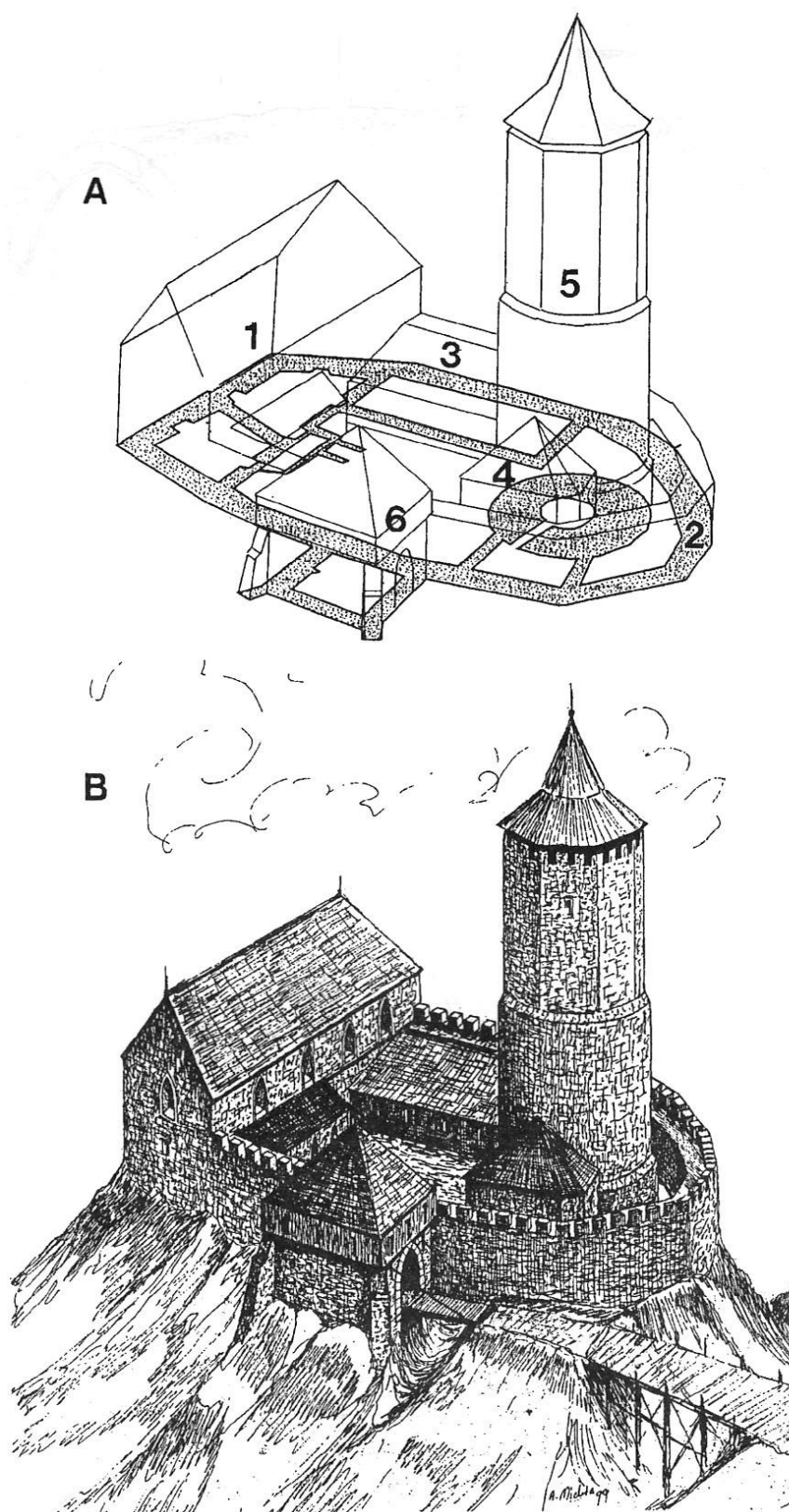
Рис. 1. Чхов – замок, А – план застройки замкового холма за А. Жаки с нанесенной сеткой квадратов и шурфами. В – замок, план застройки замкового холма в Чхове на основании исследований в 1993–1999 гг. (рис. А. Мухта)

Ryc. 2. Czchów – zamek, A – lico ściany północnej klatki schodowej z portalem gotyckim – wejściem do piwnic zamkowych, B – kamienny portal gotycki (rys. A. Michta)

Abb. 2. Czchów – Burg, A – die Flucht der Nordwand des Treppenhauses mit dem gotischen Portal – Eingang in den Burgkeller, B – das steinerne gotische Portal (Zeichn. A. Michta)

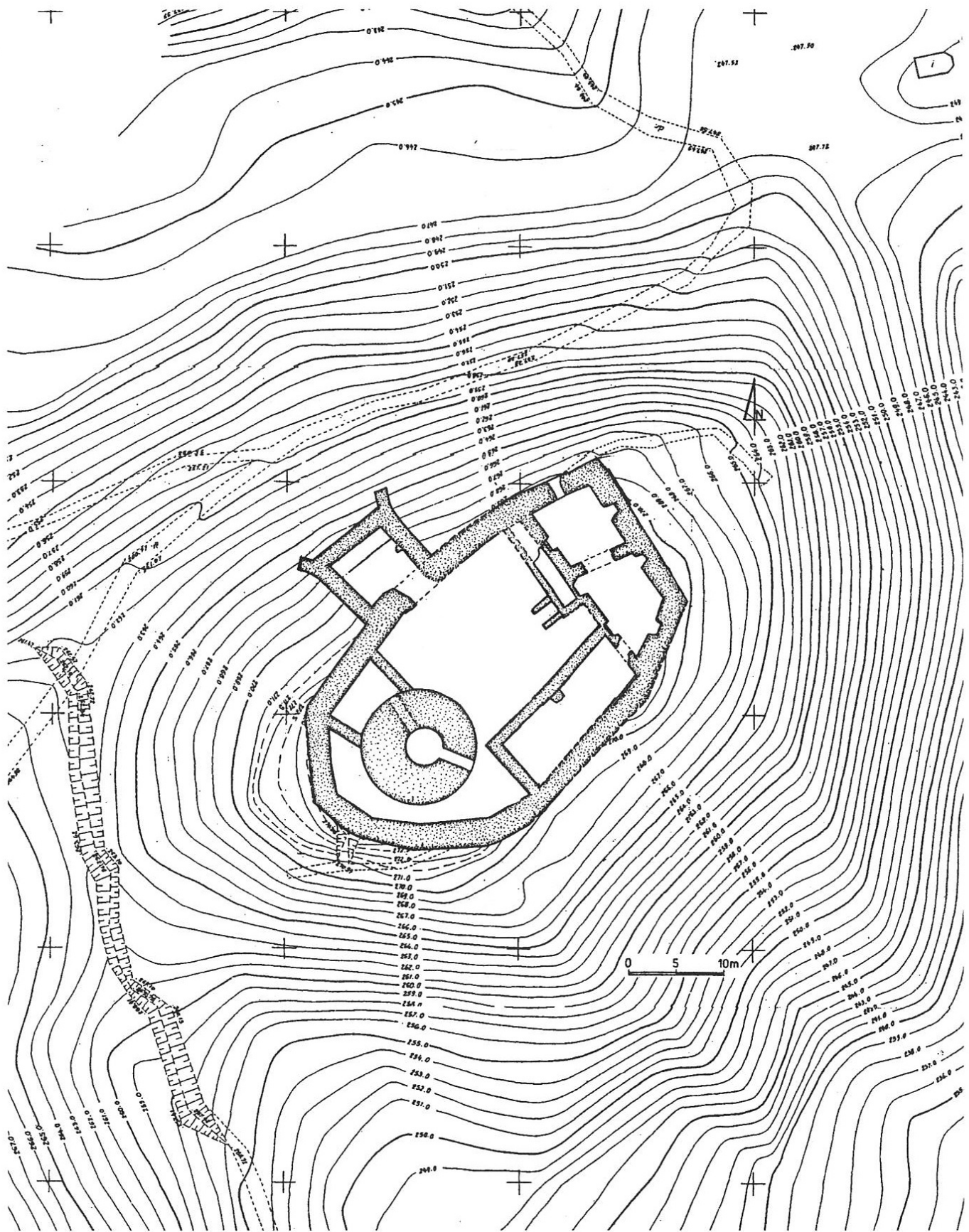
Рис. 2. Чхов – замок, А – внешняя поверхность стены лестничной клетки с готическим порталом – входом в подвалы замка, В – каменный готический портал (рис. А. Мухта)

Ryc. 3. Czchów – zamek, A – bryły głównych elementów budowli naniesione na przetworzony plan fundamentów (1 – dom zamkowy, 2 – mury obwodowe, 3 – budynek zachodni, 4 – budynek przy wieży, 5 – wieża, 6 – budynek bramy), B – artystyczna rekonstrukcja zamku wg A. Michty

Abb. 3. Czchów – Burg, A – die Hauptelemente des Bautes aufgetragen auf den verarbeiteten Fundamentenplan (1 – Burghaus, 2 – Umfassungsmauer, 3 – Westgebäude, 4 – Gebäude am Turm, 5 – Turm, 6 – Torhaus); B – künstlerische Rekonstruktion der Burg nach A. Michta

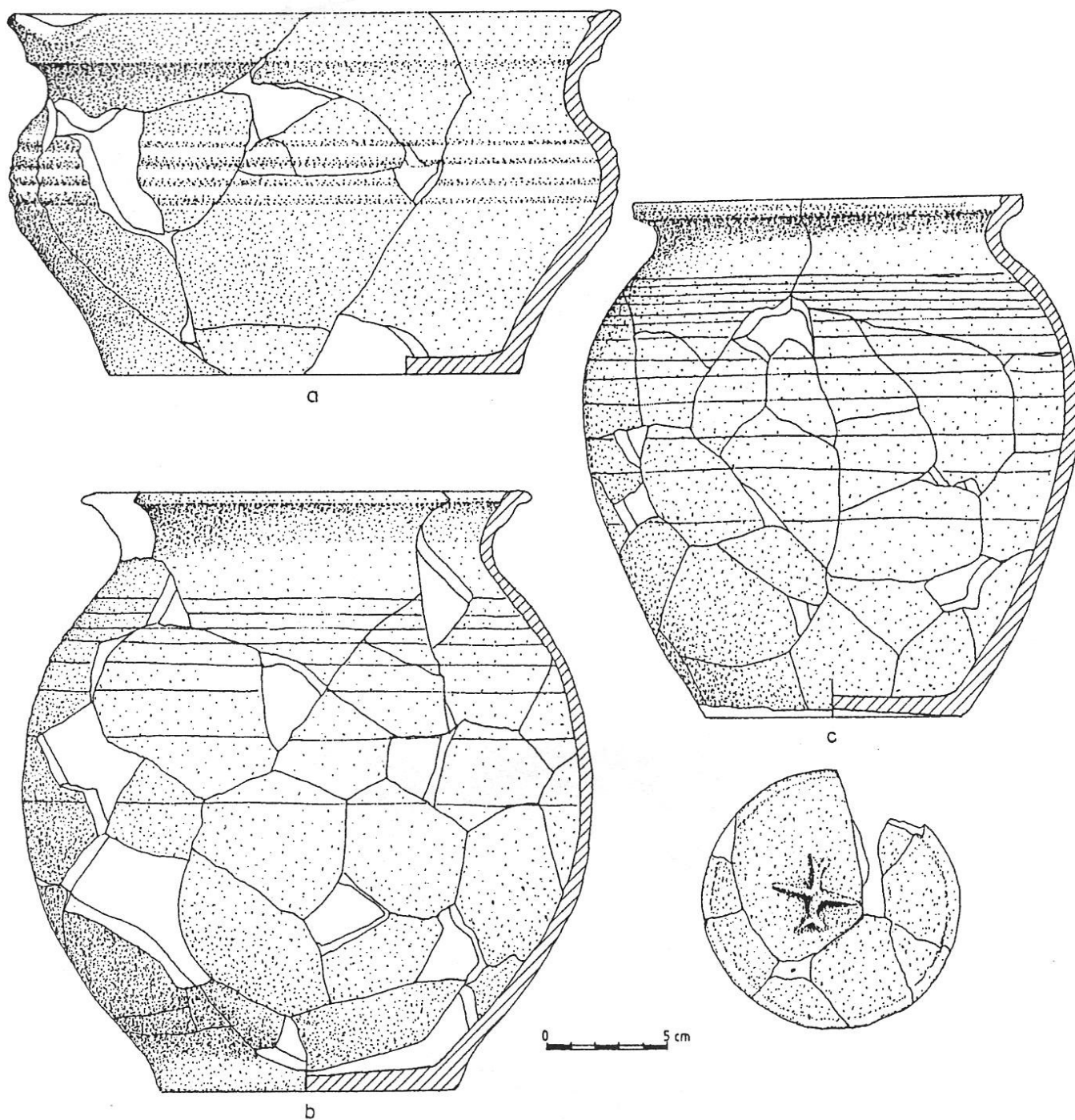
Рис. 3. Чхов – замок, А – очертания главных элементов сооружения, нанесённые на преобразованный план фундаментов (1 – замковый дом, 2 – крепостная стена, 3 – западная постройка, 4 – постройка у башни, 5 – башня, 6 – ворота), В – художественная реконструкция замка за А. Мухтой

Ryc. 4. Czchów – zamek, zabudowa wzgórza zamkowego na planie warstwicowym. (rys. A. Michta)

Abb. 4. Czchów – Burg, Bebauung des Burghügels auf dem Schichtenplan (Zeichn. A. Michta)

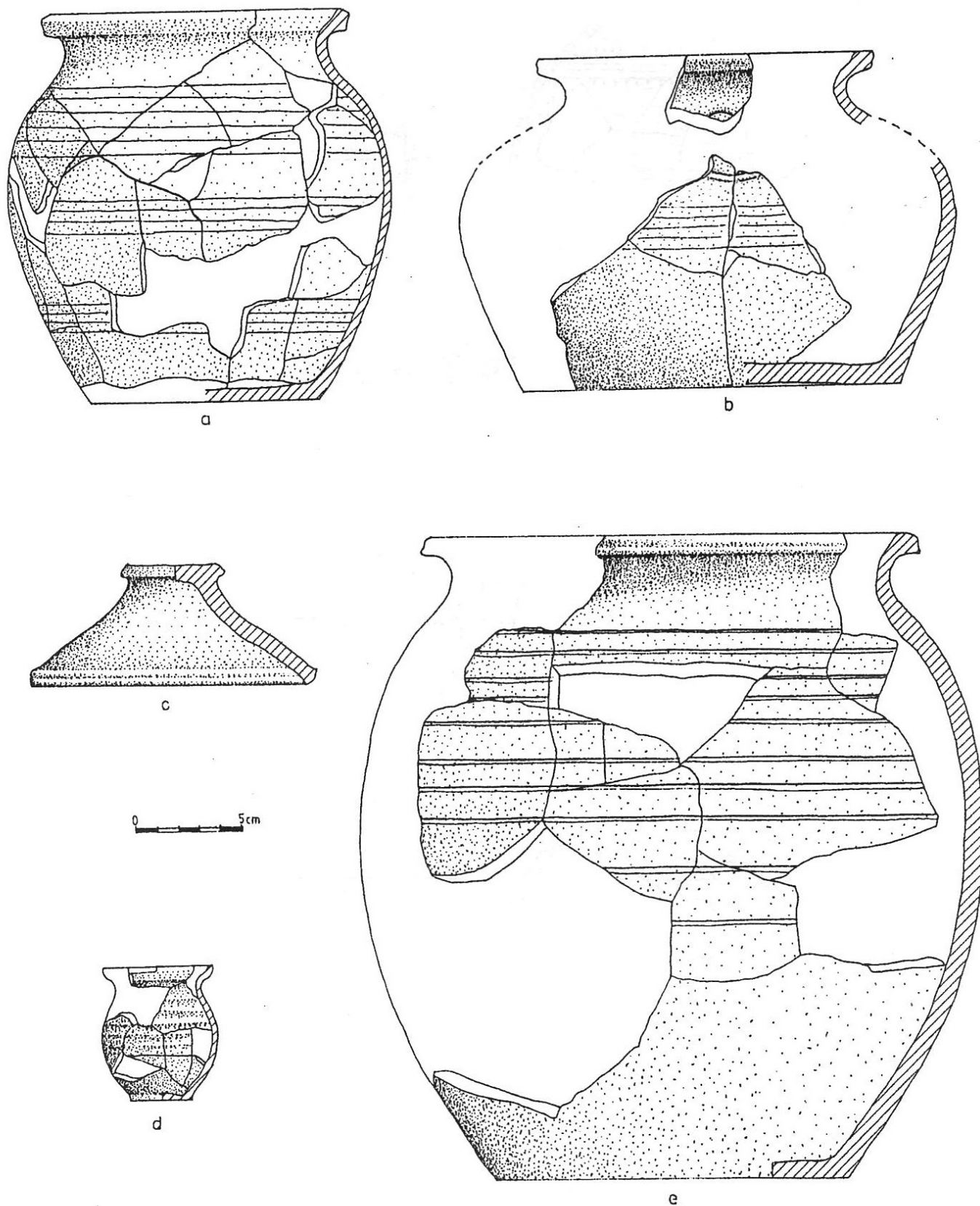
Рис. 4. Чхов – замок, застройка замкового холма на топографическом плане (рис. А. Мухта)

Ryc. 5. Czchów – zamek, ceramika z badań w latach 1994–98 (rys. A. Michta)

Abb. 5. Czchów – Burg, Keramik aus den Forschungsarbeiten in den Jahren 1994–98 (Zeichn. A. Michta)

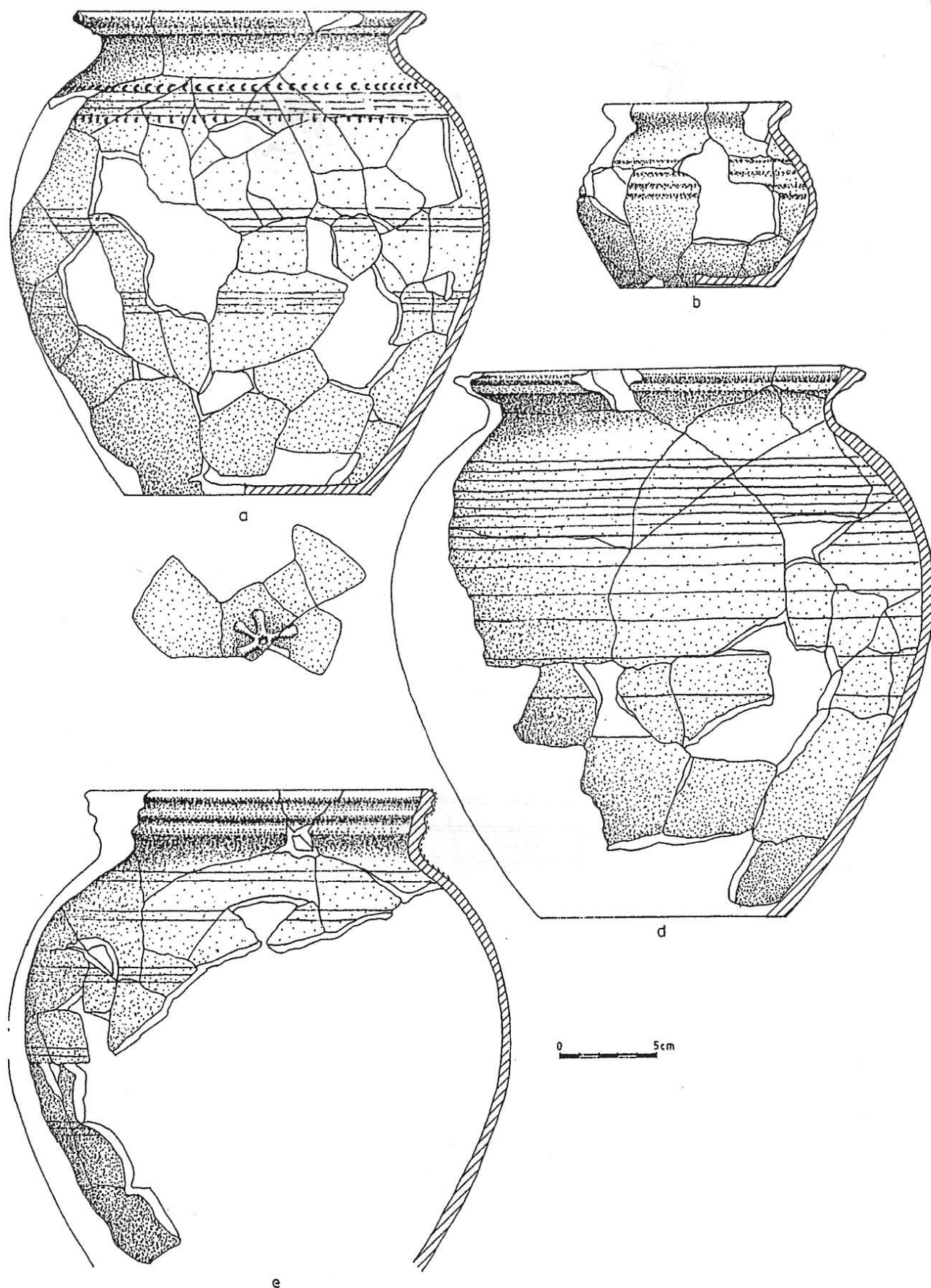
Рис. 5. Чхов – замок, керамика из исследований 1994–1998 г.г. (рис. А. Мухта)

Ryc. 6. Czchów – zamek, ceramika z badań w latach 1994–98 (rys. A. Michta)

Abb. 6. Czchów – Burg, Keramik aus den Forschungsarbeiten in den Jahren 1994–98 (Zeichn. A. Michta)

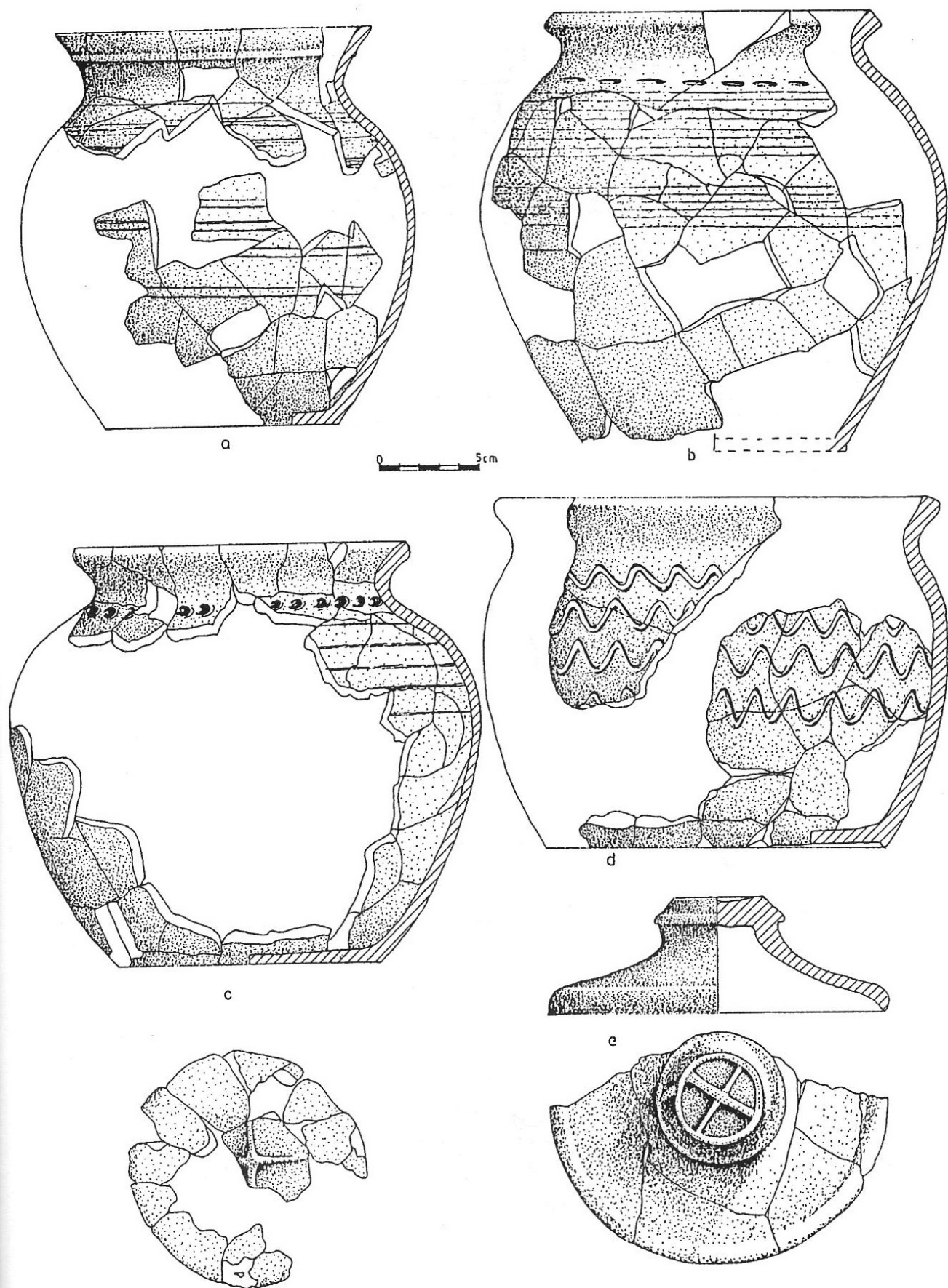
Рис. 6. Чхов – замок, керамика из исследований 1994–1998 гг. (рис. А. Мухма)

Ryc. 7. Czchów – zamek, ceramika z badań w latach 1994–98 (rys. A. Michta)

Abb. 7. Czchów – Burg, Keramik aus den Forschungsarbeiten in den Jahren 1994–98 (Zeichn. A. Michta)

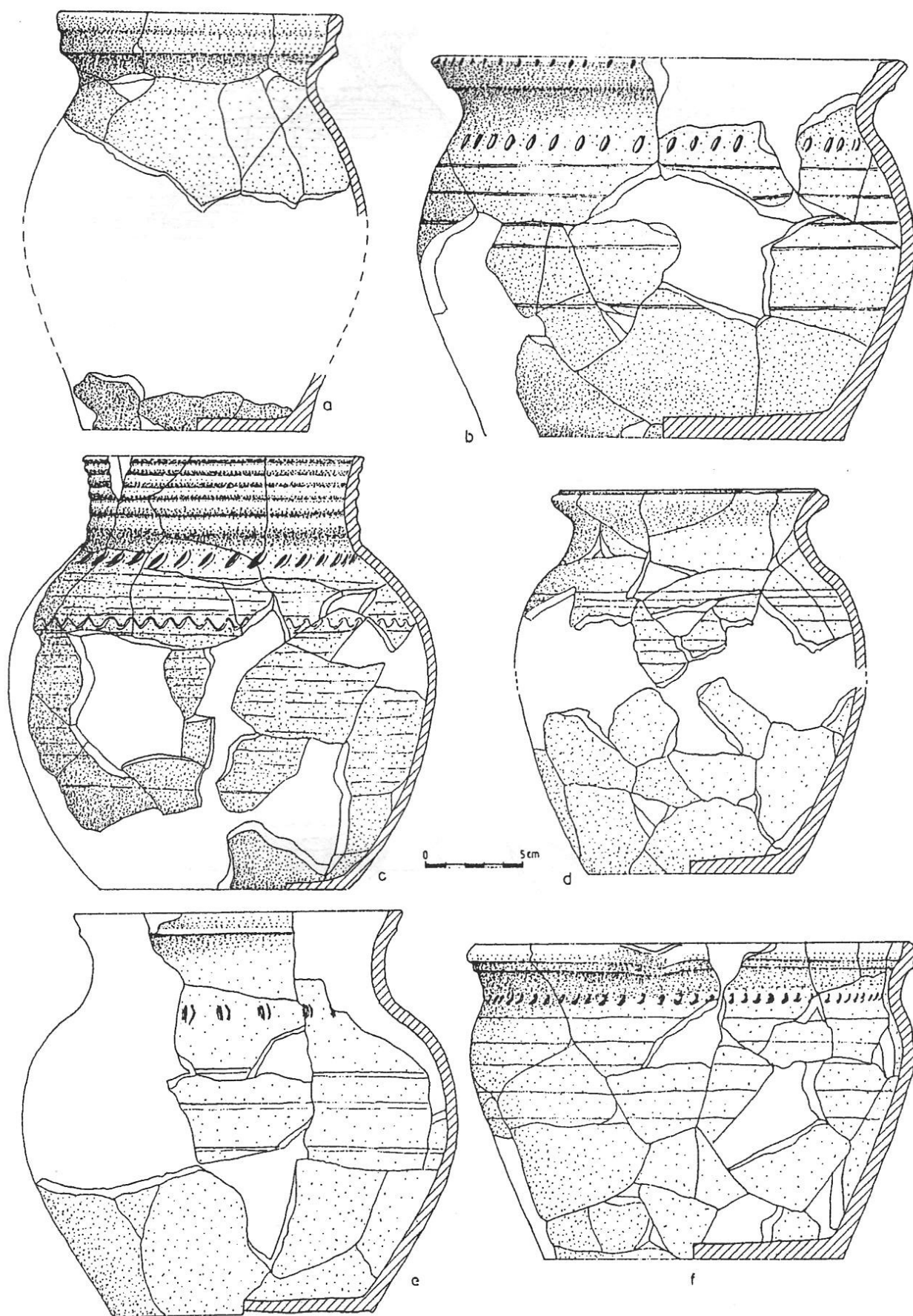
Рис. 7. Чхов – замок, керамика из исследований 1994–1998 г.г. (рис. А. Мухта)

Ryc. 8. Czchów – zamek, ceramika z badań w latach 1994–98. (rys. A. Michta)

Abb. 8. Czchów – Burg, Keramik aus den Forschungsarbeiten in den Jahren 1994–98 (Zeichn. A. Michta)

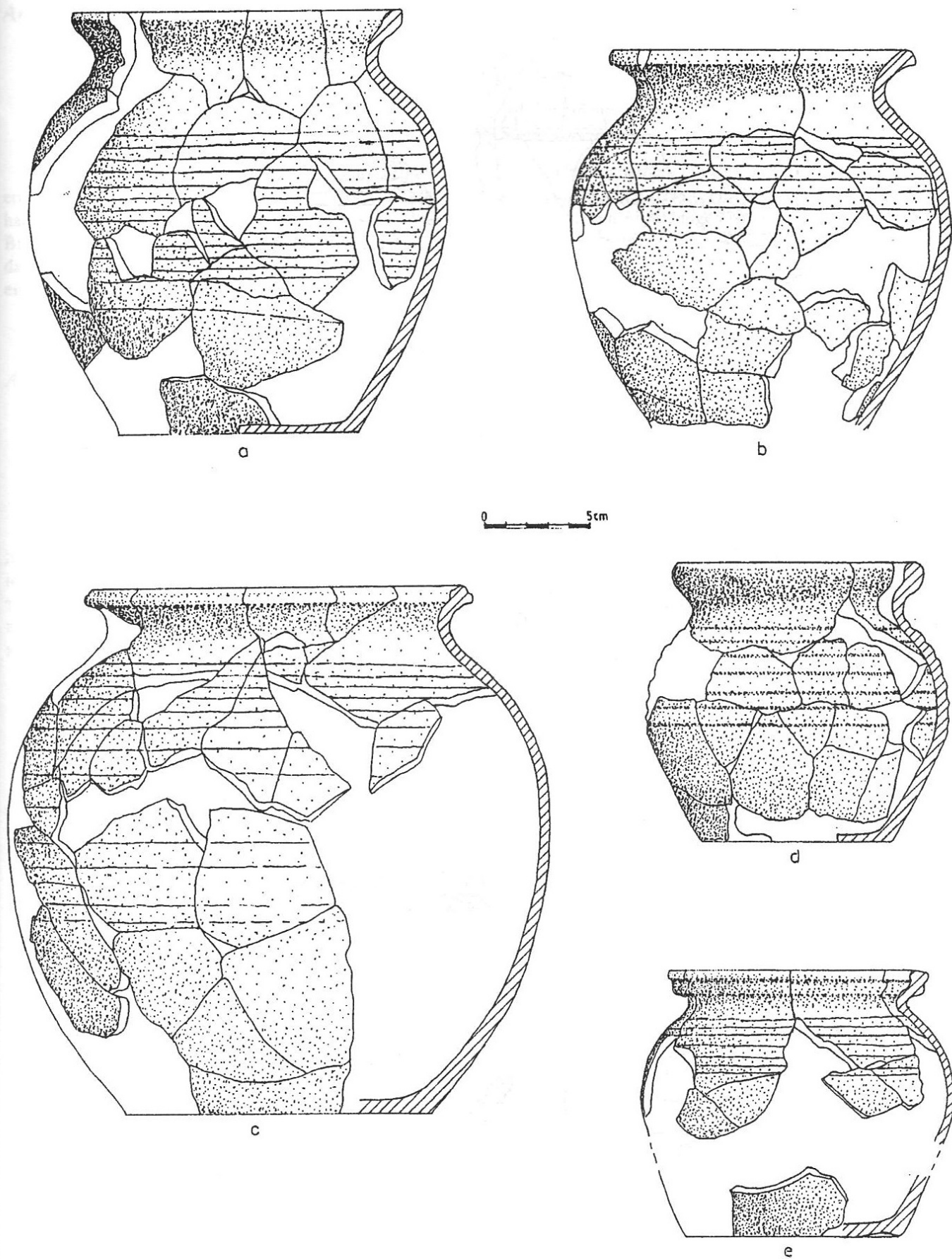
Рис. 8. Чхов – замок, керамика из исследований 1994–1998 г.г. (рис. А. Мухта)

Ryc. 9. Czchów – zamek, ceramika z badań w latach 1994–98 (rys. A. Michta)

Abb. 9. Czchów – Burg, Keramik aus den Forschungsarbeiten in den Jahren 1994–98 (Zeichn. A. Michta)

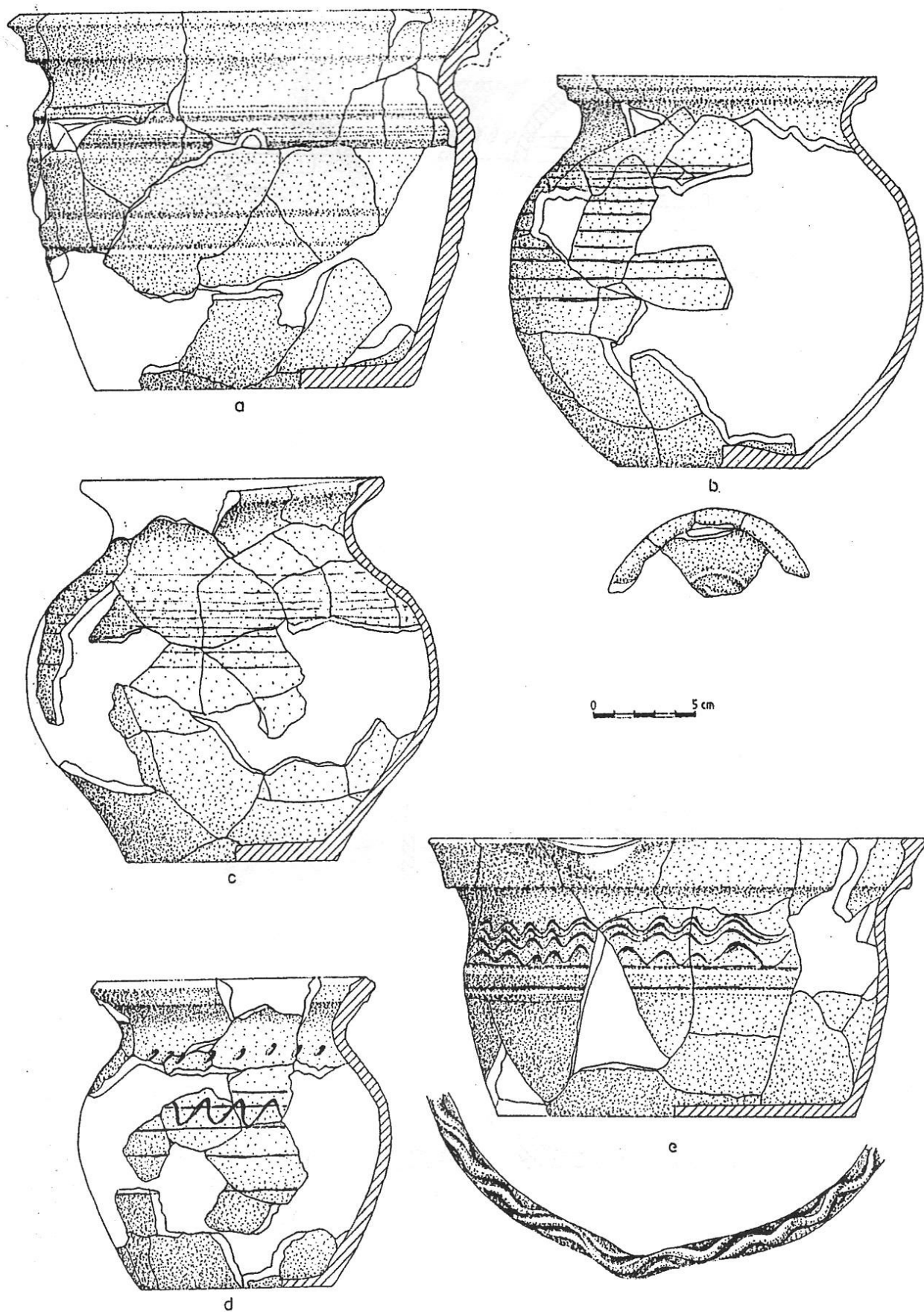
Рис. 9. Чхов – замок, керамика из исследований 1994–1998 г.г. (рис. А. Мухта)

Ryc. 10. Czchów – zamek, ceramika z badań w latach 1994–98 (rys. A. Michta)

Abb. 10. Czchów – Burg, Keramik aus den Forschungsarbeiten in den Jahren 1994–98 (Zeichn. A. Michta)

Рис. 10. Чхов – замок, керамика из исследований 1994–1998 гг. (рис. А. Мухта)

Ryc. 11. Czchów – zamek, ceramika z badań w latach 1994–98 (rys. A. Michta)

Abb. 11. Czchów – Burg, Keramik aus den Forschungsarbeiten in den Jahren 1994–98 (Zeichn. A. Michta)

Рис. 11. Чхов – замок, керамика из исследований 1994–1998 г.г. (рис. А. Мухта)

Die Burg in Czchów

Zusammenfassung

Archäologische Erforschungen der Burg in Czchów dauerten vom Jahre 1993. Im Laufe der sechs Forschungsaisons hat man den ganzen Umriß der Burgfundamente und der Burgarchitektur auf dem Grundsteinniveau freigelegt z.B. das gotische Portal des Kellereingangs (Abb. 2A, B). Man hat eine große Menge des Fundmaterials gewonnen – über

60 000 Gefäßscherben, ein paar tausend Metallgegenstände, Münzen, Knochen usw. (eine Auswahl von gut erhaltenen Gefäßen stellen Abbildungen Nr. 5 – 11 dar). Der freigelegte Umriß des Gebäudes (Abb. 1B und 4) unterscheidet sich wesentlich vom A. Żaki Plan (Abb. 1A) und läßt den Burgkörper besser rekonstruieren.

Андрей Шпунар

Замок в Чхове

Резюме

Археологические исследования замка в Чхове продолжаются с 1993 года. В течение шести полевых сезонов полностью раскрыты фундаменты замка и их архитектура, например каменный готический портал входа в подвалы (рис. 2 А, В). Выявлено огромное количество вещевого материала – более 60 тысяч фрагментов,

монеты, кости и т.п. (выборка целых сосудов из этой коллекции представлена на рис. 5–11). Зафиксированные сооружения (рис. 1В и 4) отличаются от плана А. Жаки (рис. 1А) и позволяют осуществить более полную реконструкцию замка в целостности.